

YENİKAPI MEVLEVİHANESİ'NİN ŞAİR ŞEYHLERİ

Bayram Ali KAYA

Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sakarya / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Mevlevîlik, Mevlevî Edebiyatı, Yenikapı Mevlevîhânesi, Şair Şeyhler.

ÖZET

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin vefatından sonra kurulan ve zaman içinde sistemli bir tarikat hâline gelen Mevlevîlik, düşünce, kültür, sanat ve edebiyat hayatımıza doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etki etmek sûretiyle, pek çok değerli şahsiyetin yetişmesine vesile olmuştur. Bu süreçte Mevlevîhâneler âdetâ Mevlevîliğin hayata dönük yüzü olmuş, türlü sanat faaliyetleri de daha ziyâde bu mekânlar vâsıtasıyla gerçekleştirilmiştir. İstanbul'un beş önemli Mevlevîhânesinden, kuruluş tarihi itibarıyla da Galata'dan sonra ikinci sırada bulunan Yenikapı Mevlevîhânesi, Mevlevîlik tarihine damgasını vuran birçok önemli şahsiyetin yetişmesine katkıda bulunmuştur. Bu şahsiyetlerden biri olan ve aynı zamanda mûsikimizin pîri kabul edilen Buhûrîzâde Mustafa İtrî, Câmî Ahmed Dede'nin dervişlerinden olup mûsiki bilgilerini Yenikapı Mevlevîhânesi'nde almıştır. Klâsik Türk şiirinin son büyük şairi kabul edilen Şeyh Gâlib ve ünlü bestekârlarımızdan Hammâmîzâde İsmail Dede Efendi de Ali Nutkî Dede'nin elinde yine bu dergâhta yetişmiştir. Yenikapı Mevlevîhânesi'nde, kuruluşundan kapanışına değin, 20 ismin şeyh olarak atandığı belirlenmiştir. Esasen şeyh efendilerin neredeyse tamamı sanatın bir veya birkaç dalı ile hem-hâl olmuş olmakla birlikte, bildirinin amacı ve çerçevesi gereği bunlardan sadece, kaynaklarda şairlik yönü bulunduğu belirtilen ve aynı zamanda birkaç beyit de olsa şiir örneklerine yer verilenler üzerinde durulmuştur. Bu meyanda dergâhın tarihçesinin yanı sıra, aralarında Kemâl Ahmed Dede, Doğânî Ahmed Dede, Sabûhî Ahmed Dede, Câmî Ahmed Dede, Nâci Ahmed Dede, Nesib Yusuf Dede, Ârifî Ahmed Dede, Sâfî Mûsâ Dede, Ali Nutkî Dede, Abdûlbâki Nâsır Dede, Abdurrahim Kühî Dede, Mehmed Celâleddin Dede ve Abdûlbâki Baykara Dede'nin de bulunduğu on üç ismin hayatları, edebî kişilikleri ve eserleri üzerinde ana hatlarıyla durulmuş, ayrıca şiir örneklerine yer verilmiştir. Böylece hem şeyh efendilerin şairlik yönlerine, hem de aynı zamanda bir edebî muhit olan Mevlevîhânelerin dil ve edebiyamızın gelişimine sağladığı katkılara dikkat çekilmeye çalışılmıştır.